

Η Σιάτιστα είναι μια μεταβυζαντινή πόλη της Βόρειας Ελλάδας, στο νομό Κοζάνης. Είναι από τις λίγες πόλεις της τουρκοκρατούμενης Ελλάδας που έχει από τις αρχές του 18ου αιώνα, τουλάχιστο, Ελληνική Σχολή.

Πληροφοριακά αναφέρουμε ότι σύμφωνα με το τετράγλωσσο λεξικό του Γεωργίου Κωνσταντίνου του εξ Ιωαννίνων, που εκδόθηκε στη Βενετία στα 1757, στο ελληνικό γένος από το Βουκουρέστι μέχρι την Κύπρο και τα Ιεροσόλυμα υπήρχαν μόνο 36 ελληνικά σχολεία και ένα από αυτά ήταν στη Σιάτιστα.

Για τη στέγαση της Ελληνικής Σχολής φρόντιζε η τοπική κοινωνία και οι σιατιστινοί ευεργέτες. Στα πρώτα χρόνια της μαύρης δουλείας, της τουρκοκρατίας, η εκκλησία είχε παραχωρήσει κελιά του ναού του Αγίου Δημητρίου, για να στεγαστεί η τότε Ελληνική Σχολή, το 1816 η μοναχή Βαρβάρα δώρισε το σπίτι της για τον ίδιο σκοπό.

Ο Ιωάννης Τραμπαντζής, το 1888, χρηματοδότησε την ανέγερση του ιστορικού Τραμπαντζείου Γυμνασίου και λύθηκε οριστικά το πρόβλημα στέγασης της Σχολής. Η θεμελίωση του διδακτηρίου αυτού έγινε στις 24 Μαρτίου 1888.

Ο Τρύφων Ευαγγελίδης στο έργο του **Η παιδεία επί τουρκοκρατίας**, στη σελίδα 149 του 1^{ου} τόμου, γράφει ότι ο Αθανάσιος Αργυριάδης εκφώνησε εμπνευσμένο λόγο στη θεμελίωση αυτή. Οι μέχρι τώρα ερευνητές δεν κατόρθωσαν να εντοπίσουν δημοσιευμένη την ομιλία αυτή και έτσι την αγνοούσαμε.

Μόνο στο βιβλίο του Φ. Ζυγούρη **Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής**, που γράφτηκε στην περίοδο 1936-1945 και εκδόθηκε το 2010, αναφέρονται κάποιες πληροφορίες: «...Στην τελετή του θεμελίου λίθου ομίλησεν ο τότε διευθυντής του Ημιγυμνασίου Ιωάννης Παυλίδης, Σιατιστεύς, ο οποίος εξήρε το έργον που συντελούνταν, και αυτόκλητος ο γερο Αργυριάδης Αθανάσιος Παπαρρίζου, ο οποίος <ομίλησε> από πάνω από τον τοίχον της Ελληνικής Σχολής που κατεδαφίζονταν, στον οποίον, όπως είπεν, είχε αναβεί και όταν μεταρρυθμιζόνταν (επισκευαζόταν και διαμορφωνόταν) το σπίτι της ευεργέτιδος Βαρβάρας, για να χρησιμεύσει ως Ελληνική Σχολή. Ο Αργυριάδης αρχίνησε το λόγο του με το σολώνειο «Αυτός κήρυξ ἦλθον ἀφ' ἡμερτῆς Σαλαμίνοσ ...», και παρομοίασε το ευεργέτημα του Τραμπαντζή με το ρίψιμο του λίθου από τον Οδυσσέα στους αγώνες των Φαιάκων.».

Νεότερη ερευνήτρια, η κ. Καλλιόπη Μπόντα, εντόπισε, στο τέλος του 2013, την ομιλία του αυτή στο περιοδικό «Ο ΛΟΓΙΟΣ ΕΡΜΗΣ», τεύχος ΙΘ (13 Μαΐου 1888), στο αρχείο του **ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ Θεσσαλονίκης** και μας έστειλε φωτοαντίγραφο. Είναι αξιόλογο εύρημα, χαρακτηριστικό δείγμα της Παιδείας και της γραφής του άξιου δασκάλου Αθ. Αργυριάδη, που είναι γνωστός στους επισκέπτες της ιστοσελίδας μας και από άλλες δημοσιεύσεις μας και που ο δάσκαλος Φ. Ζυγούρης με θαυμασμό τον χαρακτηρίζει «πολύ καλό ελληνιστή».

Κι έχουμε την τύχη και τη χαρά να τη δημοσιεύουμε σήμερα πρώτοι στην ιστοσελίδα μας.

Η επιστροφή του Τραμπαντζή από τις παροικίες της Μεσευρώπης στην πατρίδα του και η πρώτη του στάση στην Κέρκυρα, από όπου αυτός στέλνει αντιπρόσωπό του στη Σιάτιστα για την πραγματοποίηση της δωρεάς του, είναι αφορμή για τον αρχαιομαθή και αρχαιολάτρη Αθ. Αργυριάδη να δει την κίνηση του Τραμπαντζή σαν άθλο στον αγώνα για την παιδεία, σαν τον άθλο του Οδυσσέα - απάντηση στις προκλήσεις των νεαρών συνδαιτυμόνων του στο παλάτι του Αλκίνοου, και να την περιγράψει με στίχους ομηρικούς παρμένους από τη **Θ** ραψωδία της **Οδύσσειας** και αλλαγμένους κατά δυο μόνο λέξεις (το ξένε σε όζε=βλαστάρι μου και των Φαιάκων σε αθλούντων = αυτών που αναλαμβάνουν άθλο).

Παραθέτουμε την ομιλία του Αθ. Αργυριάδη αλλά και ελεύθερη μετάφραση του κειμένου αυτού από την κ. Θεοδώρα Ζωγράφου- Βώρου, αναγκαίο συμπλήρωμα αφού το κείμενο αυτό είναι γραμμένο ουσιαστικά στα αρχαία ελληνικά.

Τα ομηρικά αποσπάσματα μεταφρασμένα η κ. Ζωγράφου- Βώρου τα πήρε από τη μετάφραση της Οδύσσειας των Κακριδή, Καζαντζάκη.

τιστέων, ἐμολογούντων τὴν χάριν, κηρυττόντων τὸν ἔλεον, οὐ κρυπτόντων τὴν εὐεργεσίαν. Μικραὶ αὐταὶ ἐκδηλώσεις τῆς αἰδίου εὐγνωμοσύνης τῆς ὀφειλομένης παρ' ἡμῶν καὶ πασῶν τῶν ἐπερχομένων τῆς πατρίδος γενεῶν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἐν τῷ ἐκ Κερκύρας συγχαρητικῷ πρὸς τὸν Σ. ἀρχιερέα τηλεγραφήματι εὐχεται καὶ ὁ μεγαλῶνμος ἰδρυτῆς Ἰωάννης Μ. Τραμπατζῆς νὰ ὠφελήσῃ τὸ ἀρτίσυστατον φερώνυμον Γυμνάσιον, Γένοιτο!

Ὁ λόγος ὃν ὁ κ. Ἀθ. Ἀργυριάδης ἐξεφώνησεν ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Μεγαλῶνυμε συμπατριῶτα καὶ ἰδρυτὰ τοῦ φερωνύμου γυμνασίου! Οὐχὶ βαρυαλγῶν, οὐδὲ βαρέως φέρων, καθὼς ποτε ὁ Σόλων πατρίδος ἀδοξίαν· ἀλλ' ἐκ χαρῆς σκιρτῶν καὶ δὴ λιγέως μέλπων τὴν Σιατιστικῆς παροῦσαν εὐποτίμian, ἀνέβην, ὡς ἐκαίνος εἰς ἄλλον τοῦ κήρυκος λίθον τόνδε καὶ παπταίνων πρὸς σέ, στρέφω τὸ ὄμμα πρὸς δυσμάς καὶ ἐξαλλος ὑπὸ τῆς χαρμονῆς προσφωνῶ σοὶ τὰ ἑξῆς:

«Αὐτὸς κῆρυξ ἦκω ἀφ' ἡμερτῆς Σιατιστικῆς»

«Ἐκ κραδῆς δὲ μέσης εὐχὴν σοὶ προσάγω»

Ζῆθ' ἐπὶ μῆκιστον Σιατιστικῆς ἀγλαδὸν ἔρνος».

Στρέφω ἤδη τὸ ὄμμα καὶ τὸν λόγον πρὸς σέ ἐρίτιμε ἀπεσταλμένε τοῦ Τραμπατζῆ Δημήτριε Ἰωαννίτα φίλε Μακρῆ!

Ὁ ἐν γῆ φαιήκων τῇ Κερκύρα διαχειμάλων πολύμητις γέρον Τραμπατζῆς, ἐν τῷ ἐθνικῷ τῆς παιδείας ἀγῶνι ἀποπειρώμενος ἀέθλων, ὡς ἄλλος Ὀδυσσεὺς, αὐτῷ φάρει ἀναίξας, τούτέστιν ἀποστείλας σε ἀντιπρόσωπον ἐνταῦθα εἰς τὴν

κραναίην αὐτοῦ πατρίδα, ἐπὶ μάλα πολὺν μεταξὺ οὖρεά τε σκιδόντα, θάλασσα τ' ἠχῆεσσα, διὰ στιβαρᾶς χειρὸς τοῦ σεβ. ἀγίου Σισαρίου κ. Ἀθανασίου τοῦ Μεγακλέους, ρίμφο καταθέτει τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ φερωνύμου γυμνασίου, παισὶ Σιατιστέων ἢ δ' ἄλλων Μακεδόνων φαινήν κρηπίδα παιδείας διας. Ἡ δὲ τεκοῦσα καὶ φιλοῦσα πατρὶς, ἣς αὐτῷ τὸ ὕδωρ γλυκίον τοῦ παρ' ἄλλοις γάλακτος καὶ μέλιτος, ὡς ἄλλη Ἀθηνα, ἀναφωνεῖ δι' ἑμοῦ ἐκ τ' ὀνομάζει.

«Καὶ κ' ἄλαός τοι, ὄξε, διακρίνειε τὸ [σῆμα»

«Ἀμφαφῶν» ἐπεὶ οὐτι μεμυγμένον ἐ- [στὶν ὀμίλῳ,»

«Ἀλλὰ πολὺν πρῶτον σὺ δὲ θάρσει [τὸν δε γ' ἀέθλων»

«Οὐτις ἀθλούντων τὸν γ' ἕξεται οὐδ' [ὑπερήσει».

Πᾶν δὲ γένος πολιτῶν, καὶ πᾶσα ἡλικία πατριωτῶν ἀναφωνεῖ μὲν ἐκάστοτε, Ζήτω ὁ μεγαλῶνμος ἡμῶν συμπατριώτης, ὁ μεγάλθυμος καὶ μέγιστος τῆς πατρίδος εὐεργέτης καὶ δωρητῆς Ἰωάννης Μεγαλὴ Τραμπατζῆς. Ἐν τῇ ἐξάλλῳ δὲ ταύτῃ σήμερον χαρᾷ καὶ ὑπερχείλῳ ἐκφράσει τῆς ἐπασσυτέρας πρὸς τὸν εὐεργέτην εὐγνωμοσύνης, πέποιθε καὶ οὐδόλως ἐνδοιάζει ὅτι «Γηθήσας Διὸς Τραμπατζῆς» μεταφωνήσει Σιατιστεῖσι

«Τούτου νῦν ἐφίκεσθε, φίλοι, τάχα δ' [ὑστερον ἄλλον»

«Ἦσειν ἢ τοσοῦτον ὀλομαι ἢ ἐτι μᾶσ- [σον».

Ξακουσμένε συμπατριώτη και ιδρυτή του φερώνυμου Γυμνασίου,
Όχι επειδή πονώ πολύ και ούτε επειδή φέρω βαρέως, «αδοξία πατρίδος» (δηλ. έλλειψη φήμης και εκτίμησης των άλλων προς αυτήν), όπως κάποτε ο Σόλων, αλλά σκιρτώντας από χαρά και μάλιστα ψάλλοντας δυνατά την τωρινή καλή τύχη της Σιάτιστας, ανέβηκα, όπως εκείνος <ο Σόλων>, σε άλλο βήμα του κήρυκα, αυτό εδώ, και προσβλέποντας προς σε στρέφω το μάτια μου προς δυσμάς και έξαλλος από τη χαρά σου λέγω τα εξής:

«Ήρθα εγώ ο ίδιος κήρυκας από την ποθητή Σιάτιστα και σου προσφέρω μέσα από την καρδιά μου ευχή, να ζήσεις χρόνους πολλούς, (να μακροημερεύσεις), τιμημένο βλαστάρι της Σιάτιστας».

Στρέφω ήδη το βλέμμα και τον λόγο προς σε Δημήτριε Ιωαννίττα, αξιότιμε απεσταλμένε του Τραμπατζή, φίλε Μακρή.

Ο σοφός γέρων Τραμπατζής διαχειμάζοντας στη γη των Φαιάκων, την Κέρκυρα, βάλθηκε να καταπιαστεί με αγωνίσματα στον εθνικό αγώνα για την Παιδεία, και σαν άλλος Οδυσσέας, *πετάχτηκε με το μαντί του ως ήταν*, (θ στ. 186) δηλαδή στέλνοντας εσένα ως αντιπρόσωπό του εδώ στη βραχύδη πατρίδα του -επειδή από την Κέρκυρα μας χωρίζουν πολλά βουνά σκιερά και θάλασσα βουερή- και με το στιβαρό χέρι του σεβ. Αγίου Σισανίου κ. Αθανασίου του Μεγακλέους, αμέσως καταθέτει το θεμέλιο λίθο του φερώνυμου Γυμνασίου, φωτεινή κρηπίδα θείας παιδείας για τα παιδιά της Σιάτιστας και άλλων Μακεδόνων.

Και η πατρίδα που τον γέννησε και τον αγαπά, που το νερό της γι' αυτόν είναι πιο γλυκό από το γάλα και το μέλι κοντά σε άλλους, ως άλλη Αθηνά αναφωνεί δι' εμού και του λέει <για τον άθλο του>:

«Κι ένας τυφλός θα το ξεχώριζε τέτοιο σημάδι, βλαστάρι μου, ψαχουλεντά, 'τι αυτό δεν έσμιζε με τα πολλά των άλλων, μον' είναι ομπρός που μη σκιάζεσαι πια το δοκίμι ετούτο.

Ποιος αθλητής να το φτάσει δύνεται και ποιος να το περάσει;» (θ στ. 195-198)

Και όλοι οι πολίτες, κι όλοι οι πατριώτες κάθε ηλικίας αναφωνούν κάθε φορά: Ζήτη ο ξακουστός συμπατριώτης μας ο μεγαλόψυχος και μέγιστος της πατρίδας ευεργέτης και δωρητής Ιωάννης Μ. Τραμπατζής. Και σ' αυτήν την έξαλλη χαρά σήμερα και την υπέρμετρη έκφρασης της αδιάλειπτης προς τον ευεργέτη ευγνωμοσύνης έχουν την πεποίθηση και καθόλου δεν αμφιβάλλουν ότι «ευχαριστημένος ο ευγενής Τραμπατζής» θα απαντήσει στους Σιατιστείς:

«Φτάστε τούτον πρώτα οι νιούτσικοι, μετά θα ρίζω κι άλλον (δίσκο), τόσο θα πάει για και μακρύτερα φαντάζομαι και τούτος.» (θ στ.202-203).

Σχετικά θέματα στην ιστοσελίδα μας:

(1). **Μια άγνωστη οικογένεια εκπαιδευτικών του 19ου αιώνα: ΑΡΓΥΡΙΑΔΕΣ**, των κ. κ. Θ Ζωγράφου-Βώρου και Αικ. Ζωγράφου

http://www.siatistanews.gr/3obiblio/01_Argyriades.pdf

(2). **Αδελφοί Αργυριάδη: Μια οικογένεια Δυτικομακεδόνων εκπαιδευτικών, λογίων, δημοσιογράφων**, της κ. Καλλιόπης Μπόντα

http://www.siatistanews.gr/Argyriadis_Nikolaos/eisigisi.html

Κλείνοντας τη δημοσίευση ευχαριστούμε θερμά τους υπευθύνους του αρχείου του ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ Θεσσαλονίκης για την παραχώρηση φωτοαντιγράφων των σελίδων του περιοδικού Ο ΛΟΓΙΟΣ ΕΡΜΗΣ

Σιάτιστα 6/1/2014
<http://www.siatistanews.gr>